

3. Паєнок А. Особливості визначення моменту виконання сторонами договору роздрібної купівлі-продажу обов'язків щодо оплати, передачі та прийняття товару. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 48–51.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-10>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Десятерик В. В.

*аспірантка Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

На сьогоднішній день в Україні актуальним залишається питання спадкування прав інтелектуальної власності. Актуальність цієї теми обумовлюється тим, що на практиці в процесі спадкування прав інтелектуальної власності спадкоємці досить часто зіштовхуються з питаннями, які ускладнюють відповідний процес та вимагають звернення до суду.

Здебільшого причиною виникнення складнощів у процесі спадкування прав інтелектуальної власності є відсутність в законодавстві України положень про особливості спадкування прав на об'єкти інтелектуальної власності, що створює прогалини в законодавстві та унеможливорює забезпечення ефективного механізму спадкування цих об'єктів.

Статтею 1216 Цивільного кодексу України передбачено, що спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Досліджуючи вказане питання, необхідно зауважити, що у відповідності до чинного законодавства України спадкуванню підлягають лише майнові права.

Однак, як зазначає Д.С. Січко, «загалом у доктринальній площині необхідно активізувати дискусію стосовно можливості переходу у спадщину особистих немайнових прав, зокрема в сфері інтелектуальної діяльності та відносин авторства. Оскільки особисті майнові права автора залежать від виникнення самого предмета авторства, тобто

напрямую пов'язані із результатом творчої діяльності або інтелектуальної діяльності (у разі промислової власності та результатів інтелектуальної праці), то цілком логічним вбачається наявність правового зв'язку між немайновим правом та економічним змістом майнового права, пов'язаного із комерційним використанням результатів творчої або інтелектуальної діяльності особи. Іншими словами, виникнення немайнових прав зумовлює подальше виникнення майнових прав» [1].

Тобто, на думку науковця неможливість спадкування особистих немайнових прав інтелектуальної власності не дає можливості спадкоємцям реалізувати весь об'єм благ та правомочностей, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності.

На мою думку, висновок про можливість та необхідність спадкування особистих немайнових прав інтелектуальної власності є досить доцільним.

Аналізуючи статтю 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та статті 423 і 438 Цивільного кодексу України, в яких перелічені особисті немайнові права інтелектуальної власності, в тому числі і автора, можна дійти висновку, що з особистих немайнових прав інтелектуальної власності фактично не підлягає спадкуванню лише право авторства, яке за своєю суттю є невідчужуваним не лише за життя автора, а і після його смерті. Всі інші немайнові права автора можуть переходити до його спадкоємців, оскільки це не буде суперечити положенню про невідчужуваність особистих прав особи, а буде лише винятком.

Крім того, якщо звернути увагу на частину 2 статті 423 Цивільного кодексу України, відповідно до якої у випадках, передбачених законом, особисті немайнові права інтелектуальної власності можуть належати іншим особам, можна говорити про наявність винятків із загального правила про невідчужуваність особистих немайнових прав автора.

Враховуючи зазначене, доцільним було б на рівні законодавства урегулювати конкретні винятки та порядок спадкування особистих немайнових прав автора.

Іншим проблемним питанням, що виникає в процесі спадкування прав інтелектуальної власності в Україні є окремі положення Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 (далі по тексту – «Порядок»).

Так, відповідно до пункту 4.12 глави 10 розділу II Порядку свідоцтво про право на спадщину видається за наявності у спадковій справі всіх необхідних документів.

За пунктом 4.15 глави 10 розділу II Порядку видача свідоцтва про право на спадщину на майно, право власності на яке підлягає державній реєстрації, проводиться нотаріусом після подання документів, що посвідчують право власності спадкодавця на таке майно, крім випадків, передбачених пунктом 3 глави 7 розділу I цього Порядку, та перевірки відсутності заборони або арешту цього майна.

У той же час відповідно до частини 2 статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.

У зв'язку із такою законодавчою колізією, на практиці спадкоємці для оформлення спадщини на права інтелектуальної власності змушені звертатися до суду.

Наприклад, в Єдиному державному реєстрі судових рішень міститься рішення Приморського районного суду м. Одеси у справі № 522/9994/17, відповідно до якого особа звернулася до суду з позовом про визнання права власності на майнові права інтелектуальної власності в порядку спадкування за законом. Підставою позову було те, що позивачка звернулася до нотаріуса з заявою про видачу свідоцтва про право на спадщину за законом після смерті її чоловіка на спадкове майно, до якого серед іншого належать майнові права інтелектуальної власності на твір «Бички в томаті». Проте, нотаріусом було роз'яснено, що отримати свідоцтво про право на спадщину на майнові права інтелектуальної власності вона не має можливості у зв'язку із тим, що нею не надано жодних документів, які б підтверджували право інтелектуальної власності на зазначений вище твір. Як було зазначено позивачкою, її чоловік за життя не встиг звернутися до Державної служби інтелектуальної власності для отримання свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір «Бички в томаті», а тому позивачка не має можливості пред'явити нотаріусу документи, що підтверджують право власності на майнові права інтелектуальної власності її чоловіка на вищевказаний твір та оформити свої спадкові права в нотаріальному порядку. Судом, проаналізувавши законодавство, було задоволено позов.

Нажаль, зазначена справа – непоодиноким випадком.

Таким чином, відсутність документів про належність авторських прав спадкодавцю є причиною, що унеможливує отримання свідоцтва про право на спадщину на авторські права без звернення до суду.

В юридичній літературі з приводу вирішення даної проблеми науковцями висловлювалися пропозиції, відповідно до яких, на підтвердження наявності авторського права у спадкодавця для видачі свідоцтва про право на спадщину, спадкоємцем нотаріусу мають бути надані документи, що свідчать про належність авторських прав спадкодавцю (наприклад, довідка з видавництва, відділення Союзу художників, Союзу письменників тощо).

На думку Н.Є. Яркіної «допустимими доказами належності авторських прав можуть бути різні документи, в тому числі висновки, надані науковими чи експертними установами; укладені спадкодавцем ліцензійні договори про використання власного твору; договори про 80 відчуження виключних прав або їх частини. На даний момент названі документи не приймаються нотаріусом на підтвердження спадкової маси. Проте за своєю доказовою сутністю вони не відрізняються від виданого Державною службою інтелектуальної власності України свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір. Останнє не передбачає проведення будь-яких експертиз на предмет дійсного авторства і новизни твору, воно лише фіксує факт і дату подачі заявником примірнику твору на реєстрацію» [2].

Таким чином, зазначене ще раз підтверджує необхідність розроблення окремих положень законодавства щодо спадкування прав інтелектуальної власності з урахуванням специфіки інституту права інтелектуальної власності.

Література:

1. Січко Д.С. Проблемні питання спадкування особистих майнових і немайнових прав: цивільно-правовий аспект. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 2. 2019. С. 49–53.

2. Яркіна Н. Є. Окремі питання спадкування авторських прав на твір. Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав: матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова, м. Харків, 18 груд. 2015 р. – Харків, 2016. – С. 78–81.